

Kiusamisest vabaks!

Free of Bullying

Ülemaailmne turvalise interneti päev (11. veebruar)

Seoses tehnika arengu ja selle kättesaadavusega on osa kiusamisest interneti kolinud. Kuna küberkiusamine ei pruugi olla nähtav kõigile (on piiratud kindla seltskonnaga kindlas küberruumis, kuhu kõrvalised sisse ei pääse), on õpetajatel keeruline küberkiusamisse otseselt sekkuda, ent teemana on võimalik nii kiusamist kui ka küberkiusamist käsitleda iga tunni raames. Kuna kõik tunnid on ühel või teisel kujul seotud „päriselu“ või eluliste näidetega, on võimalik kiusamisest ja selle kahjulikkusest rääkida ka ainetundide raames.

Koolikiusamine on oma olemuselt pahatahtlik, korduv ja sisaldab sageli ebavõrdseid jõupositsioone (näiteks grupp kiusab üht konkreetset inimest). Küberkiusamine on koolikiusamise üks vorm, mille eripäraks on eri elektrooniliste seadmete või suhtluskeskkondade kasutamine kiusamise eesmärgil.

Siin on koondanud teie jaoks rea tegevusi, mis on suunatud ülemaailmse turvalise interneti päeva tähtsustamisele ja turvalisele koolielu loomisele. Kõik tegevused on kooskõlas Lastekaitse Liidu „Kiusamisest vabaks!“ programmi eesmärkidega ja aitavad kaasa kiusamisvabale haridusteele. Põhiline sõnum on see, et internetisuhtlus ei erine vahetult suhtlusest – ka internetis tuleb kaaslastega arvestada, nendega viisakalt suhelda ja mõelda võimalikele tagajärgedele. Turvalise interneti päeva tähistatakse ülemaailmselt pea 160 riigis ning üheskoos tõmmatakse tähelepanu interneti turvalisele ja oskuslikumale kasutamisele.

1. Teemapäeva esitus (1.-12. klass)

Õpetajat toetavad materjalid on lehel <https://suurimjuljus.ee>. Seal on alajaotus “Materjalid koolidele” ning võimalik on valida kolme erinevat tüüpi esitlusi. Üks keskendub küberkiusamisele, teine privaatsusele internetis ning kolmas nutikale surfamisele internetis. Tegevuse eesmärgiks on õpilastega arutada kiusamise olemuse üle internetis, arutada selle tegevuse mõju üle ning anda õpilastele selged juhised, mida teha kui nad puutuvad kokku küberkiusamisega. Samalt lehelt on leitavad ka e-külastistunnid koos materjalidega õpilastele. Seega on peale teoreetilise osa läbimist võimalik teha mitmeid praktilisi tegevusi, kus õpilased saavad õpitud osa kinnistada.

2. Koomiksite loomine (4.-12. klass)

Õpilaste ülesanne on keskkonda Storyboardthat kasutades luua koomiks. Koomiksi teemaks võib õpilastele anda näiteks “Turvaliselt internetis!”, “Astun küberkiusule vastu!”, „STOP kiusamisele!“ vms. Pea meeles, et enamikus juhtudes kiusamine saab toimuda ainult siis, kui pealtvaatajad (teised klassikaaslased) selle otseselt või kaudselt heaks kiidavad ja sellele ei reageeri. Keskkond asub siin [lehel](#). Näidis koomiksist:

Create your own at Storyboard That Kiusamine toimub klassiruumis.

Kiusamine toimub teel koolist koju.

Kiusamine jätkub ka kodus interneti teel.

3. Instagrammi postituste loomine ning kommenteerimine (1.-9.klass)

Tegevuse eesmärgiks on õpilastega koos mõtestada, milliseid pilte endast ning oma tegemistest teistele vaatamiseks üles laadida ning kuidas teiste postitusi kommenteerida. Tegevust tehes on hea üheskoos arutada, milline mõju on negatiivsetel kommentaaridel teise inimese enesehinnangule. Enne tegevust on sobilik vaadata videot “Päriselt ka või?”. Video asub [siin](#). Samuti sobib vaadata lühikest multifilmi “Kasukata”, mis räägib alasti piltide postitamisest ning saatmisest teistele inimestele. Video asub [siin](#).

Tööleht koos juhendiga õpilastele asub [siin](#).

4. Valikvastustega küsimused koos liikumispausiga (1.-6.klass)

Tegevust võib kasutada tunni sissejuhatavas osas, mille käigus on võimalik saada teadmisi selle kohta, kui targalt õpilased internetis käituda oskavad. Teine võimalus on valikvastustega küsimustele vastata peale teoreetilise osa läbimist. Lisaks annab tegevus võimaluse tunnis aktiivselt liikuda. Test asub [siin](#).

5. Arvutimängude tegelased (1.-12.klass)

Vanemad ja nooremad õpilased arutavad paari kaupa või väikestes rühmades, milliseid sõpru nad teavad arvutimängudest. Nende ülesanne on koostada nendest sõpradest nimekiri. Tuua näide raamatukangelastest, kes on sõbrad (nt Harry Potter ja Ron). Seejärel võivad õpilased koostada arvutiga digitaalse raamatu nendest sõpradest, keda nad välja valisid. Seal raamatus võiks kirjas olla, et "x ja y on sõbrad, sest ...". Samuti saab raamatusse lisada, mida selle mängu mängimine nende meelest mängijale õpetab. Raamat on võimalik illustreerida arvutimängude tegelaste piltidega. Tegevuse käigus saavad mõlemad õpilased mõelda selle üle, millised omadused on hoolival ja heal sõbral. Üks võimalik koht, kus raamatut koostada saab on MyStorybook keskkond. Keskkond asub [lehel](#).

Tegevus on inspireeritud programmi "Kiusamisest Vabaks!" raamatust "Paremad sõbrad" (lk 28)

6. Kaks keelt digimaailmas (1.-6.klass)

"Kiusamisest vabaks!" teoreetilises ning praktilises käsiraamatus on kirjeldatud tegevust, kus tuleb joonistatud keelele kirjutada meeldivad ja ebameeldivad sõnu. Mõelge koos õpilastega digisuhtluskeskkonnale ning kirjutage keelele seal levivaid meeldivad ning ebameeldivaid sõnu. Mugavam on kui õpetaja prindib keeled A3 paberile. Prinditav keel asub [siin](#).

7. Programm „Seda, keda puudutakse, ei kiusa“ - joonised selja peal (1.-4.klass)

Klassis ülesanne tehes leppige kindlasti kokku, et õpilased küsiks oma paariliselt, kas nad lubavad endale mängulise joonise selja peale teha ning andke õpilastele võimalus öelda "EI". Kui nad ei soovi seda teha teineteise peal, siis andke alternatiiviks võimalus joonis teha näiteks Sõber Karu seljale või muu mänguasja peal. Kui laps ei soovi osaleda selles ülesannes, aga kardab „EI“ öelda, tähtis on julgustada last ja õpetada rääkida „EI“ kui . Peale ülesanne tegemist õpetage lapsi teineteist tänama.

„Joonised selja peal“ juhend asub [siin](#).

Jooniste pildid on pärit "Kiusamisest vabaks!" raamatust "Seda, keda puudutatakse, ei kiusata".

8. VAT teatri lavastus Lavastus "Netis sündinud" (6.-12.klass)

Tegemist on VAT Teatris lavale jõudnud ainulaadse etendusega "Netis sündinud", mis on valminud foorumteatri etenduste ja tõestisündinud internetiseikade põhjal. Lavastus sündis VAT Teatri ja BCS Koolituse koostöös projekti "Teater Internetist" raames ja jutustab noortest, kes avastavad, kui seotud ja samas erinevad on virtuaal- ja reaalmaailma põimunud probleemid ning kui võrdselt palju on ohte ja võimalusi meie elu lahutamatuks osaks saanud internetikeskkonnas. Video asub [siin](#). Video venekeelsete subtiitritega asub [siin](#).

9. Digimäng isikuandmete kaitsmise kohta (3.-12.klass)

Mängu on võimalik mängida igal õpilastel üksinda või paarilisega koos. Mängu käigus saab teadmisi PIN-koodide, salasõnade, loosimistes osalemiste, valekontode, turvasätete, pangakaardi kadumise ja paljude muude oluliste asjade kohta. Mäng asub [siin](#).

10. Lugu küberkiusamisest (inglise keele tund)

Lingilt leiab video looga ühest õpilasest, keda koolis küberkiusati. Seda videot on võimalik tunnis koos õpilastega vaadata. Video asub [siin](#). Teine võimalus on sama lugu lugeda tekstina. Tekst asub [siin](#). Peale teksti lugemist ning analüüsimist on õpilastel võimalik täita tööleht. Tööleht asub [siin](#).

11. Lisamaterjal õpetajale ja vanematele

- Materjalid lastele, õpetajatele ja vanematele veebil „[Targalt internetis](#)“
- Materjalid lastele, õpetajatele ja vanematele veebil „[Suurim julgus](#)“
- 100 sekundi video „[Kuidas määratleda küberkiusamist?](#)“
- Materjal „[Kuidas teadlikult õpetada digivahendite ja interneti kasutamist erinevas eas lastele ja noortele](#)“.
- [Juhendmaterjal "Sõber Karuga targalt internetis"](#)
- 9.klass "[Küberkiusamine](#)", materjal eesti keele tunni jaoks
- 6.klass "[Küberkiusamine](#)", materjal eesti keele tunni jaoks
- 5.klass; 6.klass "[Küberkiusamine](#)", materjal inimeseõpetuse tunni jaoks
- 5.klass; 6.klass "[Veebikonstaabel patrullib internetis](#)"

Tunnikava autor: Saskia Tärk